

GMO SZANSĄ POLSKIEJ GOSPODARKI

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

Andrzej Kowalski
IERiGŻ PIB
SGH

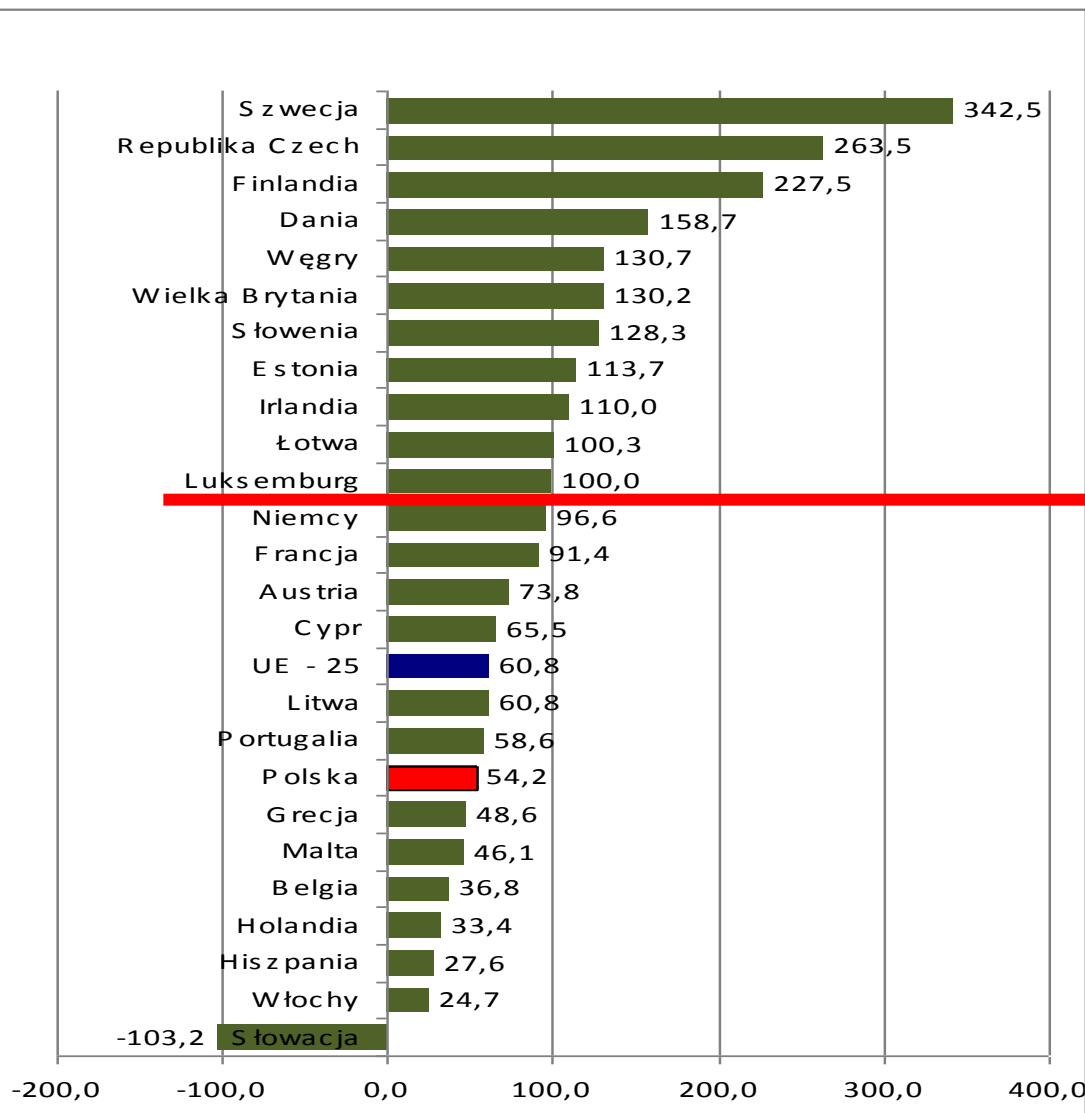
Warszawa 26 kwiecień 2012

- Biotechnologia jest najszybciej rozwijającą się w ostatnich kilkunastu latach dziedziną nauki obejmującą wiele zagadnień i zastosowań. Od 1996 r. ma ona swój udział także w rolnictwie, które zaczęło wykorzystywać w uprawach rośliny zmodyfikowane genetycznie.

- Korzyści płynące ze stosowania roślin modyfikowanych genetycznie, zwłaszcza w krajach o niższym rozwoju gospodarczym spowodowały, że kraje te stały się ważnymi eksporterami produktów rolniczych, a w praktyce uprawy GMO wypierają w wielu przypadkach stosowanie technologii tradycyjnej. Skutkuje to zmianami nie tylko na rynkach krajowych, ale także wyraźnie wpływa na sytuację światową wielu produktów rolniczych, w tym zwłaszcza surowców wysokobiałkowych. W 2010 r. globalne zasiewy roślin GM zajmowały ok. 10% światowych gruntów rolnych, w tym ponad 80% upraw soi stanowiły odmiany GMO.

Polskie gospodarstwa cechuje średni udział dopłat bezpośrednich w tworzeniu dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego

W 2010 r. zajęły 7 miejsce od końca wg % udziału dopłat w DzRGR

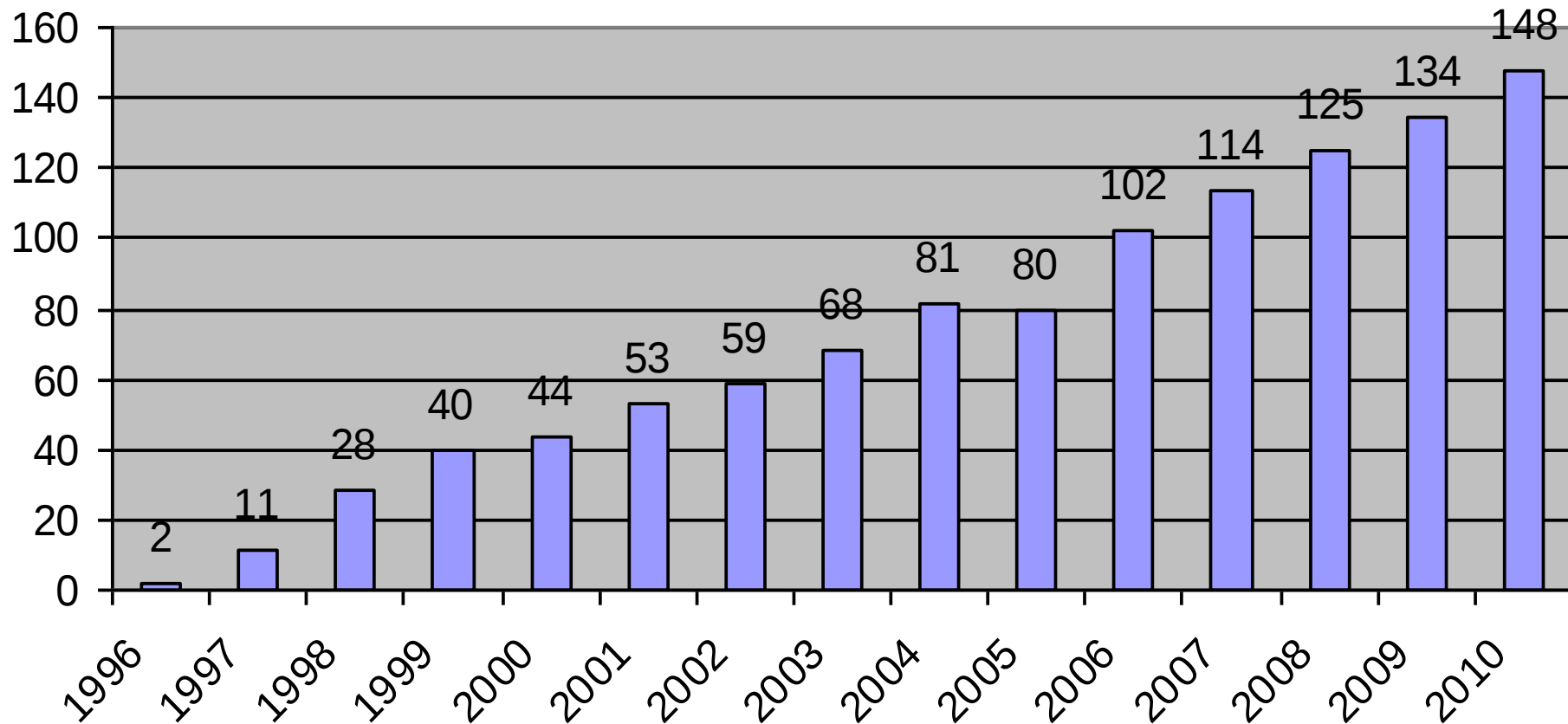

W 11 krajach dochody w całości pochodzą z dopłat

W Słowacji dopłaty nie były w stanie pokryć strat

- Zmiana genów ma na celu nadanie roślinom pożądanym przez człowieka cech, tj. zwiększonej tolerancji na herbicydy, owady i choroby, odporność na niekorzystne warunki środowiska czy poprawę cech jakościowych (smak, zapach, kształt). Modyfikacjom poddaje się także rośliny ozdobne, które dzięki temu są trwalsze, mają intensywniejszy kolor. W roślinach, które dopuszczono do uprawy na świecie w 2010 r., dominuje transformacja uodparniająca na działanie herbicydów (61% upraw), następnie odmiany odporne na owady (17%) oraz modyfikacje dwu lub trzy stopniowe (22%).

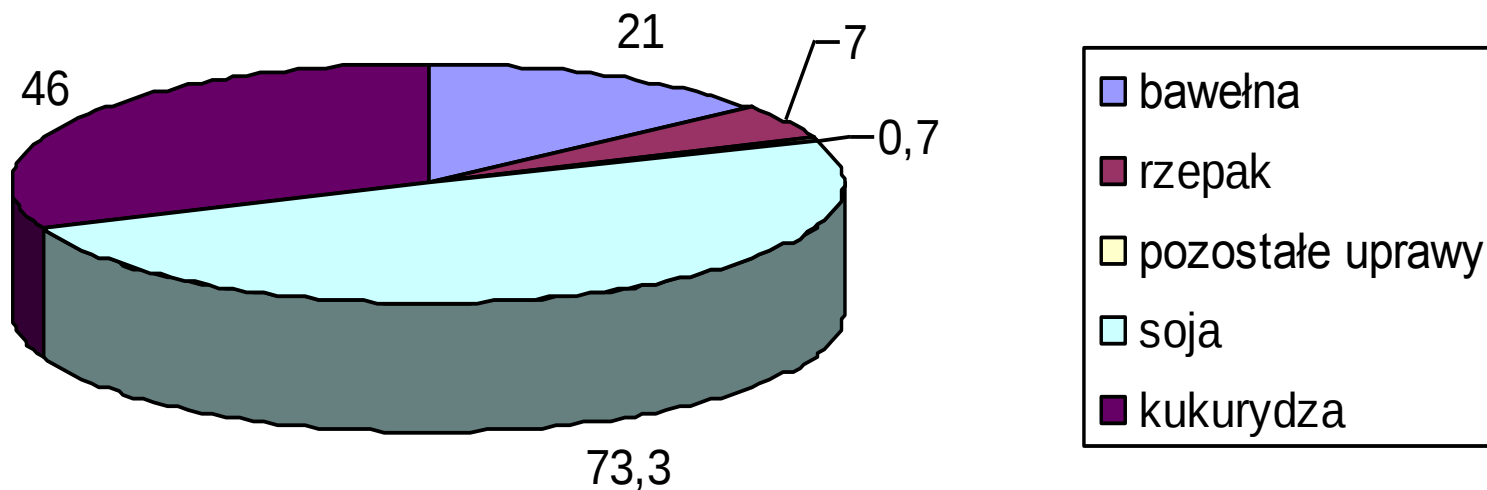
Światowa powierzchnia upraw GM (mln ha)

- W 2010 r. rośliny genetycznie zmodyfikowane uprawiano na powierzchni 148 mln ha, utrzymując nieprzerwany wzrost zasiewów od 1996 r. W porównaniu z rokiem poprzednim areał upraw na świecie zwiększył się o 10,4%, a korzyści wynikające ze stosowania roślin GM powodują, że lista państw, w których zezwolono na ich użycie w produkcji rolniczej powiększyła się do 29

- Za sprawą coraz silniejszych powiązań z innymi rynkami (rynek energii, rynki finansowe) oraz coraz większego zapotrzebowania na surowce rolne z przeznaczeniem na cele nieżywnościowe, rynki rolne, w tym rynek wysokobiałkowych surowców paszowych, mogą być bardziej wrażliwe na sytuacje szokowe.
- W latach 1995-2010 światowa produkcja i zużycie śrut oleistych zwiększyła się o ok. 75%, w tym śruty sojowej blisko 2-krotnie, a śruty rzepakowej o 90%. Nastąpił wzrost udziału śruty sojowej w światowej produkcji śrut oleistych do ok. 68%, a w światowym handlu do 80%.

Światowa powierzchnia upraw GM w 2010 r

- Sytuacja makroekonomiczna na świecie ma coraz większy wpływ na rynki lokalne. Gospodarki krajów rozwijających rosną o wiele szybciej niż krajów rozwiniętych. Wraz z rozwojem ekonomicznym dynamicznie rosną dochody ludności w tych krajach, co przekłada się na wzrost popytu na żywność, w szczególności na produkty zwierzęce i w konsekwencji na pasze.

- Rynki rolne po wyjątkowych wahaniach w ostatnich kilku latach w perspektywie do 2020 r. powinny być relatywnie stabilne, ale równowaga będzie osiągnięta przy równie wysokim jak w latach 2008-2010 poziomie cen. Według prognoz OECD światowa produkcja őrut oleistych w perspektywie najbliższych dziesięciu lat może wzrosnąć o ok. 18%, a zbóż paszowych o ok. 15%. Utrzymujące się wysokie zapotrzebowanie na surowce paszowe w produkcji zwierzęcej spowodują, że ich ceny w przypadku őrut oleistych mogą być tylko nieznacznie niższe od ich ostatnich rekordowych poziomów, a ceny zbóż paszowych będą kształtowały się na poziomie o 5-10% wyższym od średniej z 2008-2010.

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

- Produkcja wewnętrzna Unii Europejskiej mniej więcej w połowie pokrywa zapotrzebowanie na surowce wysokobiałkowe w UE, ale jeśli śrutę sojową produkowaną ze sprowadzanych nasion potraktuje się jako import, wówczas wskaźnik samowystarczalności spada do ok. 30%.

Wskaźnik samowystarczalności pasz wysokobiałkowych UE-27 (%)

Ogółem	52,2	49,3	45,8	47,1	51,1
w tym:					
śruta sojowa	45,0	41,2	35,8	33,4	32,5
śruta rzepakowa	95,0	97,2	99,4	99,9	100,3
śruta słonecznikowa	67,9	66,7	65,4	63,2	60,8
mączka rybna	54,5	48,5	56,3	61,1	67,9
śruty pozostałe	7,2	8,4	7,8	7,1	6,7

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

- Proponowane przez Komisję Europejską umożliwienie państwom członkowskim wprowadzania na ich terytorium stref wolnych od upraw GMO nie będzie miało w chwili obecnej wpływu na sytuację podażyowo-popytową w zakresie pozyskiwania surowców i produkcji pasz wysokobiałkowych. Żadna bowiem z roślin GM, które mogą służyć do produkcji takich pasz (soja i rzepak) nie została na obszarze Wspólnoty dopuszczona do uprawy.

- W Polsce podaż z produkcji krajowej, w której dominuje śruta rzepakowa, nie pokrywa rosnącego zapotrzebowania na komponenty wysokobiałkowe. Występujące niedobory pokrywane są dostawami z importu, który w porównaniu z połową lat 90. zwiększył się 3-krotnie i w sezonie 2010/11 przekroczył 2,7 mln ton, w tym 1,85 mln ton śruty sojowej. W zdecydowanej większości (przynajmniej 97-98%) jest to śruta sojowa GM, sprowadzana głównie z Ameryki Południowej i USA.

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

- Coraz większe zapotrzebowanie na surowce wysokobiałkowe wynika z dynamicznego rozwoju produkcji drobiarskiej, która w ciągu ostatnich 15 lat wzrosła ponad 3-krotnie. W mniejszym stopniu dotyczy trzody chlewnej, chociaż na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat również i w paszach dla świń wzrosła koncentracja białka. Również w żywieniu bydła, zwłaszcza krów mlecznych, surowce wysokobiałkowe zaczynają odgrywać coraz większą rolę. Przy obecnych tendencjach w rozwoju produkcji zwierzęcej i rosnącej produkcji pasz przemysłowych, zwłaszcza tych przeznaczonych dla drobiu, zaspokojenie popytu na niezbędne komponenty białkowe wysokiej jakości w obecnych uwarunkowaniach zapewnia jedynie śruta sojowa.

- Popyt na surowce wysokobiałkowe w Polsce w 73-75% jest zaspokajany dostawami z importu. Jednak o ile zużycie śrut oleistych ogółem systematycznie rośnie, to w przypadku śruty sojowej w ostatnich latach nastąpiła stabilizacja popytu, przy jednoczesnym dość szybkim wzroście wykorzystania tańszych śrut: rzepakowej i słonecznikowej.

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

- Minimalny z punktu widzenia żywieniowego poziom zapotrzebowania na śrutę sojową w produkcji zwierzęcej w Polsce oceniany jest na ok. 1,5 mln ton. Przy niższym imporcie nastąpi pogorszenie jakości pasz. Spowoduje to wzrost kosztów produkcji i cen pasz przemysłowych, co z kolei wpłynie na wyższe koszty produkcji żywca, jaj i mleka. W przypadku substytucji śruty sojowej GM śrutą tradycyjną wzrost cen pasz może wynieść od kilku do kilkunastu procent, w zależności od rodzaju mieszanki. Natomiast jeśli substytucji dokona się innymi równie wartościowymi jak śruta sojowa komponentami białkowymi, wówczas wzrost cen może przekroczyć nawet 20%.

Tabela Kalkulacja wzrostu kosztów produkcji żywca drobiowego i wieprzowego oraz jaj

Wyszczególnienie	Wzrost cen pasz (%) przy substytucji:		Wzrost kosztów produkcji (%) przy substytucji:	
	Soją non-GMO	Innymi surowcami *	Soją non-GMO	Innymi surowcami *
Drób	5-11	20-23	4-8	15-17
Jaja	3-6	11-20	2-4,5	8-15
Wieprzowina	3,5-7	10-15	2,5-5,0	7,5-11

*mączka rybna, gluten kukurydziany, serwatka

- Ewentualny administracyjny zakaz stosowania pasz GMO w Polsce z punktu widzenia ekonomicznego i społecznego byłby jednoznacznie negatywny. Generuje bowiem wzrost kosztów produkcji i spadek dochodów rolniczych w ważnych gałęziach produkcji rolniczej. Może być przyczyną wywołania sytuacji kryzysowej w drobiarstwie, skutkującej spadkiem produkcji i eksportu żywca drobiowego oraz bankructwa części ferm. W produkcji żywca wieprzowego zakaz stosowania pasz GMO pogorszy i tak już niską opłacalność i efektywność produkcji w Polsce, która już obecnie jest mało konkurencyjna.

- Zakaz stosowania pasz GMO przyczyniając się do pogorszenia konkurencyjności przemysłu paszowego oraz ważnych gałęzi produkcji rolniczej, jednocześnie będzie nieskuteczny w zabezpieczaniu polskich konsumentów przed spożywaniem żywności wyprodukowanej z udziałem pasz GMO.

Wpływ zakazu stosowania GMO na koszty produkcji i ceny żywności

Dziękuję za uwagę

Andrzej Kowalski

- andkowal@sgh.waw.pl
- andrzej.kowalski@ierigz.waw.pl